

PRILAGODBE PRISTUPA UČENJA I POUČAVANJA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA

1. PRILAGODBE POSTUPAKA UČENJA I POUČAVANJA

Ove se strategije ponajprije odnose na postupke, metode i oblike poučavanja, a ostvaruju se prilagodbama:

- **načina** predstavljanja sadržaja i/ili zahtjeva za izvođenje aktivnosti
- **vremena** potrebnog za poučavanje, učenje ili obavljanje zadatka
- u aktivnom **uključivanju učenika** u proces učenja i poučavanja

- postupno uvođenje novih podataka, odnosno davanje informacija u malim količinama, s čestim ponavljanjima i uvođenjem preinaka
- praćenje sadržaja vizualnom podrškom (slike, shematski prikazi) usmjeravanje na ključne pojmove tako da ih se ponavlja ili označuje bojom
- ulančavanje podataka, odnosno poticanje prijenosa znanja na zoran i primjeren način (primjerice demonstracijom)
- prilagođavanje pisanog materijala (primjerice tekst pisan nestiliziranim fontom, veličine 14, dvostrukog proreda, neporavnane desne margine na obojenoj podlozi, razlomljen u više manjih dijelova) ili priprema slušnog zapisa
- primjena multisenzoričkog pristupa poučavanju, odnosno provođenje aktivnosti utemeljenih na različitim modalitetima
- primjenjivanje različitih tehnika suradničkog učenja i rada u skupini uz prethodno jasno određivanje mjesta i uloge djeteta/učenika s teškoćama u njemu
- produljeno vrijeme za pojedinu aktivnost s obzirom na vrstu učenikove teškoće i zahtjevnost zadatka ili aktivnosti
- češće stanke tijekom rada
- davanje češćih povratnih informacija na konstruktivan način
- privlačenje pozornosti prije davanja uputa
- najavljivanje promjene aktivnosti.

Učenici s teškoćama često pokazuju nepoznavanje strategija učenja ili uporabu neodgovarajućih. Da bi učenik bio uspješan u učenju potrebno je:

- odrediti učenikov stil učenja
- poticati ga na stvaranje rutina u učenju s obzirom na vrijeme i prostor
- poticati ga, poučavati i davati mu podršku u planiranju učenja tako da organizira prioritete u učenju, a prije same izvedbe planira provedbu zadane aktivnosti te provjerava vlastitu izvedbu

2. PRILAGODBA TEMPA UČENJA I POUČAVANJA

= ishodi planirani u jednoj školskoj godini mogu ostvariti do kraja određenog odgojno-obrazovnog ciklusa u osnovnoj školi, odnosno tijekom dvije godine u srednjoj školi za pojedine ili sve predmete

3. PRILAGODBE OKRUŽENJA

= prilagodbe prostora i načina provedbe aktivnosti

- osigurati pristup prostoru u kojem se uči (pristupnu rampu, dizala i slično)
- omogućiti promjene u prostoru u kojem se odvija odgojno-obrazovni proces (npr. osiguravanje radnog prostora ili prostora za obrok u zgradi ili učionici)
- ukloniti ometajuće podražaje (npr. buku iz okoline koja posebice ometa učenike s oštećenjem sluha, senzorne obrade, poremećajem pažnje i dr.) ili osigurati tihi prostor
- odabrati prikladno mjesto sjedenja
- osigurati provedbu aktivnosti na drukčiji način (npr. dijete/učenik s teškoćama može stajati i kretati se u prostoru u kojem se odvija učenje tijekom određenih aktivnosti)
- osigurati alternativne aktivnosti (npr. za djecu i učenike s ADHD-om, problemima u ponašanju ili poremećajem iz spektra autizma)
- ukloniti izvore opasnosti pri učenju temeljenom na radu u strukovnom obrazovanju (zaštititi radna mjesta koja su mogući izvor ozljeđivanja - štednjaci, rotirajući uređaji, koristiti se propisanim zaštitnim

sredstvima)

- prilagoditi opremu (prilagodljivi stolovi i stolci s bočnim osloncem)
- prilagoditi alate i strojeve (po visini, obliku, položaju, dizajnu, pokazivač rada stroja)

Prilagodbe u okruženju odgojne skupine i razrednom okruženju u skladu s djetetovim/učeničkim **senzornim potrebama** mogu biti sljedeće:

VIDNE PERCEPCIJE - svjetlo/rasvjeta u prostoru u kojem se odvija učenje (previše mračno, previše prirodnog svjetla, previše umjetne svjetlosti), utjecaj i položaj umjetnog izvora svjetla, odsjaj koji stvaraju prozori, pod i/ili učenički stol, kontrasti u prostoru potrebni za orijentaciju u prostoru i na radnom prostoru

SLUŠNE PERCEPCIJE - odabir mjesta sjedenja u odnosu na izvor zvuka, dominantnost uha, voditi računa o udaljenosti odgajatelja/učitelja/pomoćnika od djeteta/učenika; dijete/učenik pretjerano osjetljivo na zvuk - treba upute umirujućeg glasa; nedovoljno osjetljivo (ili neosjetljivo) dijete/učenik na zvuk zahtijeva dodatno posredovanje informacija od odgajatelja/učitelja **PODRUČJE PERCEPCIJE DODIRA** - osjetljivost djeteta/učenika na dodir s drugima, na vrste i strukturu materijala i predmeta, sredstava za rad, osigurati djetetu/učeniku „osobni” prostor i odmak od podražaja

PODRUČJE PERCEPCIJE KRETANJA I RAVNOTEŽE - omogućiti učeniku kretanje tijekom nastave, osigurati aktivne zadatke (brisanje ploče, dijeljenje radnih materijala, premještanje rasporeda klupa), koristiti se dodatnim materijalima (gumeni nastavci za olovke, podložak za sjedenje, gumeni podložak za stol, lopta s postoljem za sjedenje); osigurati stolac prilagođen visini djeteta i dodatni podupirač, prilagoditi visinu i nagib stola

PODRUČJE PERCEPCIJE MIRISA I TEMPERATURA - imati razumijevanja i umanjiti djelovanje ometajućih čimbenika (npr. mirisi pribora za rad), voditi računa o temperaturi i prozračnosti prostora te osjetljivosti na temperaturne razlike u prostorima

PRILAGODBE STRUČNE PODRŠKE UKLJUČUJU OSIGURAVANJE STRUČNOG OSOBLJA:

- u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja - **pomagač za dijete s teškoćama**, treći odgajatelj, stručni komunikacijski posrednik
- u osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju (također pri učenju temeljenom na radu u strukovnom obrazovanju) **pomoćnik u nastavi** za učenika s teškoćama, stručni komunikacijski posrednik

4. POTPOMOGNUTA KOMUNIKACIJA I PRILAGODBA MATERIJALA, SREDSTAVA I POMAGALA

PRILAGODBA TEHNOLOŠKIH SREDSTAVA I POMAGALA OBUHVAĆA:

- niskotehnološka pomagala: ploče za pisanje, pomagala za pisanje, materijali koji olakšavaju pamćenje i organizaciju, povećala, stalci za knjige
- srednjotehnološka pomagala: kalkulatori, kalkulatori sa zvučnim zapisom, snimači zvuka, audioknjige, induktivna petlja, sustavi za ozvučenje za nagluhe učenike i učenike s kohlearnim implantatom, Brailleov pisajući stroj
- visokotehnološka pomagala: specijalizirana programska rješenja - prediktori riječi, softverska rješenja koja pretvaraju tekst u govor, odnosno govor u tekst, softverska rješenja za čitanje, specijalizirani komunikacijski uređaji, specijalizirani pristup računalima - zasloni na dodir, alternativne tipkovnice, Brailleov redak, elektronička bilježnica i prijenosno računalo.

PRILAGODBA MATERIJALA, SREDSTAVA I POMAGALA UKLJUČUJE:

- uporabu vizualnih rasporeda za potrebe razumijevanja rutine, strukture aktivnosti ili dana i osiguravanja predvidljivosti (npr. učinkovita prilagodba kod djece/učenika s poremećajem iz spektra autizma)
- uporaba podsjetnika za djecu/učenike s poremećajem pažnje i poteškoćama u radnom pamćenju uvođenje potpomognute komunikacije (npr. grafički simboli, manualni znakovi ili uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije)
- uporaba asistivne tehnologije koja podrazumijeva široki raspon tehnoloških sredstava kojima se

podupire proces učenja (sklopovlje, softverska rješenja, periferni uređaji, npr. specijalizirani miš)
-uvećanje radnih materijala (npr. za učenika s motoričkim teškoćama)
-uporaba različitih alata koji podržavaju proces učenja (npr. pobrojavanje predmeta u matematici)
-osiguravanje različitih vrsta papira (npr. papir u boji za djecu s disleksijom)
-osiguravanje udžbenika u elektroničkom formatu

PRILAGODBE KOD VREDNOVANJA

PRILAGODBE PROCESA VREDNOVANJA:

-prilagodbe trajanja ispitnih situacija: npr. dulje vrijeme usmenog izlaganja (npr. zbog jezično-govorno-glasovnih teškoća) ili dulje vrijeme pisanja (npr. zbog teškoća u pisanju, leksičkoj uporabi, gramatičko-pravopisnom izrazu, poremećaja pažnje)
-korištenje stanka (npr. zbog zamora ruku, dugotrajnog sjedenja, bržeg zamaranja, nedostatka dugotrajnije pažnje, smanjenja stresa)
-mogućnost uporabe pomagala i nove tehnologije (npr. uporaba računala za čitanje, pisanje, crtanje, elektroničke bilježnice, tableta, kalkulatora za računanje, fiksiranih podloga itd.)
-pomoć druge osobe u izvođenju aktivnosti (čitanja, pisanja, crtanja, lijepljenja po uputi itd. tako da ta pomoć ne utječe na objektivnost procjene stvarno stečenih znanja, vještina i stavova učenika)
-fleksibilnost u polaganju ispita (samo ujutro, samo popodne, prema dogovoru)
-promijenjeni uvjete ispitivanja (promjena mjesta sjedenja zbog ometajućih podražaja, promjena prostorije zbog stresa odgovaranja pred skupinom)
-motivirajuće usmjeravanje (hrabrenje, poticanje)

PRILAGODBE ISPITNIH MATERIJALA I SREDSTAVA:

-drukčiji oblik pitanja (umjesto usmeno postaviti pitanje pismeno ili obrnuto, znakovno) —
manji broj zadataka (ostaviti one koji dobro reprezentiraju ključno i važno znanje i vještine ili podijeliti niz zadataka u vremenskim razmacima)
-drukčije postavljene zadatke (razdijeljeni po koracima, zadatci alternativnog tipa umjesto višestrukog izbora, povezivanja, sređivanja ili dopunjavanja itd., s uvođenjem percepcijske podrške)
-uporabu prilagođenih ispitnih materijala i sredstava (uvećani formati papira, nereflektirajuće podloge za čitanje i pisanje, sredstva pročišćena od detalja, pojačanih obrisa)
-drukčije pripremljen tekst ispita (sažet i/ili jezično pojednostavnjen s jasnim izravnim uputama, tekst organiziran po manjim označenim cjelinama/odlomcima, vizualno podržan, s pojačanim ili uvećanim tiskom, povećanih proreda, tekst zamijenjen zvučnom snimkom ili čitanjem druge osobe)
-drukčiji način odgovaranja (npr. diktiranje odgovora osobi koja ih zapisuje, zamjena duljih ispitnih pitanja esejskog tipa zadatcima objektivnog tipa koji zahtijevaju kraće odgovore)

PRILAGODBE METODA VREDNOVANJA

-prilagodbe u usmenom ispitivanju (ispitna pitanja izravna i jasno jednoznačna, moguće odgovaranje na alternativna pitanja, poticanje putem plana govorenja uz zornu podršku, bez procjenjivanja pogrešaka u govoru izazvanih učenikovom teškoćom)
-prilagodbe u pismenoj provjeri (mogućnost upoznavanja s pitanjima ispita unaprijed, smanjenje zahtjeva u odnosu na količinu pisanja, npr. eseja, davanje plana pisanja, mogućnost uporabe rječnika, bez ocjenjivanja samih učenikovih teškoća koje ne predstavljaju rezultat ishoda)
-prilagodbe u praktičnom radu (mogućnost dodatnog vremena za rad i stanke za odmor, dodatnog vremena za skupinu ako je riječ o suradničkim zadatcima, podrška pomoćnika u nastavi,
-dostupnost prilagođenih alata i pomagala, mogućnost opisa načina obavljanja zadatka umjesto izvođenja zadatka)